

De Eraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 23 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 19 December 1909. No. 1668.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden.
Bijdragen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van dit blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentieaanvragen aan de ADMINISTRATIE: Bureau: Warmoesstraat 96, te Amsterdam.
Inzendingen, die later dan Dinsdag's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: franco aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f —.10. Abonnementen worden aangenomen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaars, Postbureaus enz.
Advertentie: van 1 tot 8 regels f 1.20, voor elke regel meer f —.10. Aanvragen en vermelding van leidegaven f —.15 per regel.

Pro Nege.

DERDE REEKS. (Vierde gedeelte).

Christus Koningschap en de Maatschappij.

XIV.

En Adam is niet verleid geworden; maar de vrouw, verleid zijnde, is in overtreding geweest. 1 Tim. 2:14.

Tenslotte eischt onder de betekenende factoren van het maatschappelijk leven de vrouw nog een afzonderlijke bespreking. Moge al de hoofdroeping van de vrouw in het Gesin liggen, en al moge niets dwaaser zijn, dan de poging in onderscheidene landen door vermaande vrouwen aangewend, om in den Staat met den man gelijk te worden gesteld, ontken ik niet, dat zij ook in de Maatschappij niet alleen thuis hoort, maar er een geheel eigen plaats inneemt, en dat haar invloed op het maatschappelijk leven bijna geen grenzen kent.

Men kent het spreekwoord, dat bij alle intriges en ieder op de lippen komt: *cherchez la femme*, d.w.z. Ga na, wie de vrouw is, die dit spel heeft opgezet. En wat óók de aandacht verdient is, dat de Hellige Schrift ons in het boek der Openbaring van Johannes, in de „grote hoer“, als vrouw, het beeld teekent van de verdervende macht, die in de toenmalige Maatschappij door de vrouw werd uitgeoefend. Dit beeld toch strekt om te doen uitkomen, hoe het kwaad dat toen het leven verdirft, niet zozeer uit den man, maar veel meer uit de vrouw was opgekomen. Van Isébel verhaalt de Schrift ons hetzelfde. Niet alsof de invloed, die van de vrouw uitgaat, noodzakelijk ten verdere moest leiden. In tegendeel leert de Schrift ons een geheele reeks van vrouwen kennen, wier invloed uitnemend was, en nu nog komen ze ieder vanzelf in de gedachte, de uitnemende Christenvrouwen, die in ons land en in andere landen, den toon van het volksleven geëld hebben, en schier niet dan zegen van zich lieten uitgaan. Maar 't zij ten kwade, 't zij ten goede, de betekenis van de vrouw in het maatschappelijk leven reikt stellig verder dan die van den man. Uit mannen en vrouwen is de Maatschappij samengesteld; maar over het algemeen kan gezegd, dat de invloed van de vrouw op den man groter is, dan de invloed van den man op de vrouw. In officiële zaken en publieke aangelegenheden is dit niet zoo, maar de Maatschappij biedt uit haar aard in alle breedte en lengte allerlei een vrij levensverkeer aan, waarop allerlei geheime, verborgen krachten kan inwerken; en die stille kracht nu, die titel noch ambt bezit, gaat in veel sterker mate van de vrouw uit dan van den man. Adam was de heer der Schepping, maar de invloed van Eva ten kwade was op Adam sterker, dan de invloed ten goede van Adam op haar. Zij is in overtreding geweest, en door haar is ook de man verleid.

Daarbij komt ten tweede, dat vrouwen zich gemeenlijk nauwer aansluiten dan mannen. Haar omgang onderling is intiemer van aard en vertrouwlijker van manier. Het gesprek van vrouwen onder elkaar draagt gemeenlijk een geheel ander karakter, dan dat van mannen onderling. Al wat vrouw is, voelt zich altijd door de suprematie van het andere geslacht min of meer gedrukt. Dit besef van gedruktheid leidt tot onderlinge verstandhouding, een verstandhouding die al spoedig den vorm van zeker complot aanneemt. Ze overleggen saam, ze zinnen saam, ze kouten saam, en denken zich al spoedig als een eenheid, die een eigen terrein te verdedigen heeft. Vandaar dat het gesprek onder meisjes en vrouwen aanstands beter vlot, veel spoediger een intiem karakter aanneemt, en, als ze even aan het praten geraken, schier geen eind neemt. Een behaaglijke vrouw is er op uit om gevierd en bewonderd te worden. Ze zoekt invloed. Ze is niet tevreden, als men geen notitie van haar neemt. Het ligt in haar aard en natuur, dat ze gaarne de aandacht trekt, en dat ze door haar minzaamheid en vriendelijkheid de gunst poogt te winnen van mannen van invloed in haar kring, om door hun invloed haar eigen invloed te verrijken. Daar nu de man in den regel voor de toegankelijkheid van zulke vrouwen niet ongevoelig is, gelukt het haar maar al te vaak, enkele dezer naar haar hand te zetten, in zekere afhankelijkheid van zich te brengen, en zoo hen te gebruiken als instrumenten voor de sterkte van haar klein koninkrijkje. De bladzijden zijn niet te tellen, waarop de historie ons van de exploitatie van zulke invloedrijke vrouwen verhaalt.

in zijn wortel. Veel sterker dan onder de mannen plaatst de aard onzer vrouwen vocalen en consonanten naast elkander, verbindt ze en doet ze zich aansluiten. Zelfs in den kus, waartoe vrouwen elkaar steeds ontmoeten en van elkaar scheiden, spreekt die nauwere intimiteit zich uit. Zij 't al in groepen ingedeeld, elk groepje vrouwen vormt, veel meer dan bij de mannen, een compact geheel, en toon en wijze van doen wordt in haar kring veel sterker door een enkele invloedrijke vrouw beheerscht. Het is haar invloed, die zich door alle geleidingen van zulk een groep voortplant. Dit werkt terug op het Gesinsleven; en die invloed werkt gestadig, om den man te leiden waar men hem hebben wil. Door het compacte van het geheel werkt dan eenzelfde invloed op heel den kring van mannen, die tot deze groep behoort. Velen denken dan wel, dat de mannen het doen, maar feitelijk doen het de vrouwen, zij 't al in den regel door de mannen. En het is op deze wijze, dat heel 't land door, ja heel de beschaaftde en onbeschaafde wereld door, de vrouw, als resultaat van den aard, die bij de Schepping in haar gelegd is, op heel het maatschappelijk leven een stille kracht oefent, die minder in het groote dan in het kleine, maar dan ook juist door het vele kleine den gang van het leven bepaalt.

Die invloed nu werkt, zoo de vrouw goed voor haar God staat, op heel de Maatschappij en op elken kring in die Maatschappij altijd ten zegen; maar ook, zoo dikwijls in dien invloed het zondige in de vrouw zijn doel najaagt, altoos ten vloek. In het Oosten, en met name onder den Islam, is de publieke Maatschappij zoo goed als uitsluitend een maatschappij van mannen, en de vrouw blijft in haar Harem. Vergelijk men nu het gezelschappelijk leven in het Christendom, waar de vrouw vrij verkeert en haar invloed oefent, met het soortgelijke leven in zulke landen, waar de vrouw van het gemeenschappelijk leven is uitgesloten, dan springt aanstonds het verschil in het oog. Men vindt onnatuur voor natuur. De zenuwen van het maatschappelijk leven zijn er overspannen, en het teedere spierleven van het maatschappelijk lichaam ontbreekt er geheel. Hetzelfde is vaak ook opgemerkt bij groote legers, die soms jaren buiten ons maatschappelijk leven waren gesloten. Mannen alleen maken geen maatschappelijk geheel. Op de schepen van oorlog is vooral te vroegere eeuwen, toen de reis zo lang duurde, gelijk indruk ontvangen. Niet alleen in het Gesin, maar ook in de Maatschappij is de vrouw onmisbaar. Ontbreekt ze, dan loopt elk rad stroef en knaart en kraakt, en eerst als zij weer haar olie op de raden druppelt, loopt heel het rad der Maatschappij glad, vlot en vanzelf. Wat de Schrift zegt, dat de vrouw van Adam gegeven werd, opdat ze als een hulpe tegenover hem zij, is allerminst uitsluitend bedoeld met het oog op het seksuele leven; integendeel, het geldt van heel ons leven, in al zijn vertakkingen. Een wereld van enkel mannen ware een ondenkbare misgreep in de Schepping geweest. Eerst door de vrouw verkrijgt het leven der Maatschappij zijn volledig karakter. Waar zij ontbreekt is een leemte, die aanstands door een ieder wordt gevoeld. Haar taak en roeping kan geen man overnemen, evenmin als de vrouw de taak kan overnemen, die voor den man beschikt is. De vrouw verkrijgt, de vrouw verwarmt, de vrouw veredelt ons menscheelk leven. Zij zingt uit een toon, waaruit wij, mannen, niet zingen kunnen; en niet bij geval, maar opzettelijk is aan den man zulk een sterke neiging tot de vrouw ingeslagen, dat beiden niet botsen tegen elkander, maar beiden leven in één rijker, voller en gelukkiger leven saamvloekt.

Doch juist deze hoge betekenis van de vrouw voor het maatschappelijk leven, maakt haar invloed dan ook dubbel gevaarlijk, zoodra deze een zondig karakter aanneemt. Dan toch wordt de eerlijke omgang in een weefsel van listige intrigues omgezet, de ijdelheid windt hand over hand veld, en ten slotte slaat de kuishheid die de echte vrouw siert, om in bandeloze wellustigheid. Zo lang hooger beginsel de vrouw bindt, en tegen de zonde in haar eigen hart bevestigd is, ze opecht, ghespand aan ijdelheid en in het uiterste der kuishheid haar vrouwencere zoekend. Maar laat het hooger beginsel haar los, wint in de Maatschappij een losser toon veld, en komt hierdoor ook het zondige in de vrouw meer naar voren, dan wordt het gaas der schaamte steeds doorzichtiger, wordt zelfverheffing op zinnelijke schoon regel, is pronken met kleedij en sieraad haar lievelingsbezigheid, en spat ze ten slotte in sinnelijke orgien

uit, nog erger dan de man. Ongelooflijk droef is dan ook in de historie van alle volken het verhaal van het kwade en zedebedervende, door de zinnelijke vrouw in het maatschappelijk leven aangebracht. Om het meesterschap van den man wordt dan gelachen. De band van het huwelijk wordt veel te klemmend geacht; de vrije liefde voorgesproken. Echtheit wordt een spel, hoerij in alle steden en groote dorpen regel. Om aan eigen ijdelheid te kunnen botvieren, is geld onmisbaar, en voor geld geeft de slechte vrouw alles veil. Onkuische literatuur wordt verslonden, onkuische taal in de gesprekken regel, en op alle manier poogt de zichzelf verlagende vrouw misbruik te maken van den aan den man aangeboren trek naar de vrouw, om hem zedelijk te vergifigen en tot een speelbal van haar eigen lust te maken. De vrouw vindt dan veel dieper dan de man die zondigt. Voor niets staat ze. De ongerechtigheid grijpt ze aan als levensregel. En steeds is ze er op uit, om de edele, kuische vrouw te discreditieren, en haar eigen bozen invloed over den invloed der edeler vrouw te doen triomfeeren.

Eerst vermoordt ze hierdoor het gezinsleven, door man en zoons in haar garens te lokken. Ze vergiftigt de bloem der natie aan de Universiteit en bij Leger en Vloot. En steeds is ze er op bedacht, om haar verderfelijke invloed op heel het maatschappelijk terrein uit te breiden. Of leert de historie niet, hoe tal van genieën en groote mannen, artsen, vorsten, veldheeren en staatslieden, in haar strikken gevangen zijn?

En hierbij blijft het niet. Men kan het leven, gelijk het in de realiteit bestaat, ook in beeld brengen door de kunst, door schilderstukken, door beeldhouwwerken, door de letterkunde, en door het toneel. Wie dan de realiteit mint, kan zich in het beeld verzonnen, en door dat beeld wordt de zonde geprikkeld en nieuwe zondige realiteit te voorschijn geroepen. Men kent de schaafteloze pornographie, maar ook het schaafteloze toneel, waarop de schaafteloosheid zoover gaat, dat te New-York vrouwen in volstrekte naaktheid optreden, en te Berlijn de politie aan het steeds naakter zich vertoonen van de vrouw een einde moest maken. De weg helt, en de vrouw die eenmaal op dien hellenden weg haar voet heeft gezet, komt van kwaad tot erger. In Rom. I beschrijft de apostel ook de schade door de vrouw in het toenmalig leven aangericht, een boosheid die ten slotte in het zondigen van vrouw met vrouw en van man met man oversloeg. Het was een hel op aarde geworden. En al is toen voor een tijdlang door het Christendom deze gruwel gestuit, toch heeft de slechte vrouw nooit opgehouden het leven te vergifigen. En het gevaar voor het heden is vooral daarin gelegen, dat de publieke opinie dit boze kwaad weer begint te verontschuldigen en ons terugvoert naar toestanden, als eens de Grieksche en Romeinsche wereld ten val brachten.

Dit nu splitst het maatschappelijk leven almeer in drie, zeer wel te onderscheiden kringen. Er is een in zonde diep verzonken kring, die 't gif der zedeloosheid naar alle kanten op het leven spuwt. Er staat hier tegenover een kring van de vrome, kuische Christenvrouwen. En tusschen die beide in, leeft een breede onbesliste kring, dien we den kring der toongevende wereld kunnen noemen. In dien kring der wereld wordt de invloed van het Christelijk beginsel steeds zwakker, onderwijl hij hand over hand zich door den eerstbedoelden slechten kring bewerkelt. Het is de kring der burgerlijk brave mannen en vrouwen, die er op gesteld zijn voor „fatsoenlijk“ door te gaan, en zich beleedigd zouden achten zoo ge hen met de lieden uit den zondigen kring op één lijn wilden stellen. Maar onder dezen dekmantel van het burgerlijk brave en fatsoenlijke, kan steeds meer met door. Men bezoekt toneelvertooningen, waar men vandaan moet blijven. Men leest boeken, die niet in huis moesten komen. Men went zich aan gesprekken, die de schaamte beleedigen. En toch, juist deze middenkring der wereld beslist over den toon die in de maatschappij heerschen zal, deels omdat deze kring verreweg de breedste is, en deels omdat die kring ook stand, fortuin en particulieren levenstoos beheerscht. Niet dat er zonde in deze kringen schuilt, is het hedenkelijke. Dit vindt ge in Christelijke kringen evenzeer. Maar het kwaad is, dat het boze en zondige almeer vergevoelikt wordt, dat de inspraak der conscientie wordt verzwakt, en dat hierdoor de norm van het leven zienderoogen daalt.

Te ernstiger wordt hierdoor de roeping van de Christelijke vrouw, om tegen de ontaarding van het maatschappelijk leven, een zuivering en veredeling van dit leven over te stellen. Heeft de vrouw der wereld uist door haar positie als vrouw een zoo verrijken invloed ten kwade, ook de Christenvrouw beschikt over gaven en talenten van ernst, kuishheid en zoekende liefde, die haar tot een betoekende kracht in het midden van de Maatschappij maken. En die kracht zal ze oefenen, en oefent ze steeds meer, hoermer zij zich met andere Christenvrouwen verenigt, om tegen het kwaad haar protest te laten uitgaan; hoermer ze door eigen voorbeeld een tegenovergestelde opvatting van het leven weet aan te bevelen, en niet door de Maatschappij te vlieden, maar juist door moedigheid in de Maatschappij op te treden, het beeld van de nobele vrouw in het midden van die Maatschappij te aanschouwen geeft. Ze moet spreken en niet zwijgen. Ze moet haar vrouwelijken invloed niet schuil houden, maar werken laten. Ze moet het terrein van het leven niet braak laten liggen, maar er het goede zaad over uitstrooien, en waar ze kan, het onkruid wieden. En bij dit alles moet zij zich gevoelen als een instrument van Christus haar Koning. Ze moet zegenen waar anderen vloeken, maar nooit om hierdoor zelve als Christenvrouw met haar vroomheid en braafheid te pronken. Dan toch is haar kracht weg. Ze moet dienen en in dit dienen haar groetheid zoeken. En dit dienen moet altoos in de eerste plaats zijn een dienen van haar Koning, en eerst in Zijn dienst een dienen van den naaste, die om haar hulpe roept.

„Datzebe zal u den kop bermorzeien.“

En ik zal vijandschap zetten tusschen u en tusschen deze vrouw, en tusschen uwen rade en tusschen haren rade. Datzebe zal u den kop vermorzeien, en gij zult het de verzenen vermorzeien.

Gen. 3:15.

Bij het naderen van het Kerstfeest luistert Christus' kerk vanzelf met meer ingespannen aandacht naar het geklank der Profete, waarin aan een verloren wereld de komst van haar Messias werd aangekondigd, en verplaatsen we ons vanzelf weer in den toestand van het Godvreesend volk in de lange eeuwen, die aan de komst van Messias voorafgingen. We leven terug in het heimwee dat toen het hart der besten vertoerde. En, aan den draad der heilige historie tot in het paradijs teruggaande, gissen en verstaan we er iets van, wat het voor een Sam, voor een Noach, voor Seth, ja voor Adam en Eva zelve moet geweest zijn, zich in die nog onbegrepen profetie te verlustigen, dat er vijandschap tusschen de slang en de vrouw zou zijn, en dat eens haar zaad aan de slang den kop zou verpletteren.

In het Paradijs ligt voor de profetie van Christus' komst het uitgangspunt. Geen oogenblik is de wereld na den val zonder het Evangelie geweest. Zoo viel de mens, en als op 't eigen oogenblik treedt de profetie in, waarin geheel het genedewerk van verzoening en verlossing besloten lag. Nog in het paradijs zelf is die profetie uitgesproken, en niet door een profet, maar door God zelf aan deze wereld gebracht, en toen de gevallen man en vrouw het paradijs ontvloden, droegen ze in hun heilige heugenis die alle heil in zich verborgende profetie de wereld mee in. De vloek trof en benaauwde hen, maar nog eer de vloek intrad, was er het woord van belofte om eens dien vloek af te keeren. God zond den gevallen mens onder het schild der heilige belofte de wereld in, en het is uit die belofte dat de genade is voortgekomen, die tot aan Bethlehem de wereld droeg, en door Bethlehem haar weer ophief uit haar inzakking, en toen het uitsicht van een eeuwige heerlijkheid voor ons ontsloot.

En niet alleen dat die profetie van Christus' komst reeds in het paradijs naging, maar ze sloot zich ook geheel aan het paradijsafbreed aan. Van de drie patriarchen, van Israel, van Juda, van Bethlehem is nog geen sprake. Er is nog geen uitroepen van den Koning die komt. Zelfs het Aoe der verlossing blijft nog mysterie, en de allesomvattende, alles in zich behelzende, alles in zich verborgende profetie van het paradijs, spreekt van niets anders dan van de vrouw en van satan, en betuigt dat, gelijk nu satan de vrouw had overmocht, zoo straks de vrouw satan zou overmogen. Het raad der vrouw zou hem den kop verpletteren, en de triomf der vrouw zou volkomen zijn.

Adam, let hier op, wordt in de profetie zelfs niet genoemd, en van Adam wordt geheel op Eva teruggegaan. Zoals de apostel zegt: „Niet Adam is verleid, maar de vrouw, in overtreding zijnde, deed Adam vallen“. Van de vrouw is alzoo het boze kwaad uitgegaan, en toch reikt de

val niet van Eva maar van Adam. Adam toch was en bleef het hoofd, en op hem rustte de allesbeslissende verantwoordelijkheid. Niet hij was bij Eva bijgekomen, maar Eva hem tot een hulpe gegeven, en op hem rustte alsoo in de eerste plaats de plicht, om voor de heiligheid van het paradijs tegen het indringen van satan te waken. Had Adam sterk gestaan, zoo zou hij Eva van de zonde weerhouden hebben. En eerst toen hij dit niet deed, maar zelf toef en in haar zonde bewilligde, eerst toen viel hij en met hem de vrouw die God hem gegeven had, en eerst zoo viel in Adam heel ons menschelek geslacht.

Maar met dit al was het boze gif der zonde niet door Adam in het hart der vrouw, maar door Eva in het hart van Adam gedruppeld, en lag het uitgangspunt van het aangepaste kwaad niet bij de man, maar bij de vrouw. En in aansluiting hieraan nu gaat ook de profetie van het heil niet op Adam, maar op Eva terug. Vijandschap tusschen het zaad van satan en het zaad der vrouw zal 's werelds loop beheerschen, en eens zal uit het zaad der vrouw de Redder komen, die satans onheilgeheime macht te niet doet. Het uitgangspunt van 't heil wordt daar genomen waar 't uitgangspunt van 't onheil valt. Het uitgangspunt van 't heil valt op ons paradijs-glorie lag, en daarom rept het heilig orakel hier niet van Adam, maar alleen van de vrouw.

Op zichzelf had 't zich geheel anders laten denken. Wij zouden gewaand hebben, dat de Heilige die ons ten redder zou zijn, nooit uit het onheilgeheime, waarin ons geslacht verzonk, had kunnen te voorschijn komen. We zouden een redder ons hebben gedacht, die als een heilige uit den hemel tot onze zondige wereld ware nedergedaald, om in engelenstaten het machtig werk der genade te volbrengen. Maar onze gedachten zijn niet Gods gedachten. Het heil moet dagen uit het zaad der vrouw die aller stamvader ten val bracht. In de gestalte eens menschen zou ons Messias toekomen, en die gestalte eens menschen zou geen nieuwe schepping wezen, maar voortkomen uit diezelfde vrouw, die oorszaak van alle menscheleke ellende werd.

Bij de Kribbe van Bethlehem hetzelfde verschijnsel. J. J. is een bijfiguur, Maria, de vrouw, treedt in alles op den voorgrond. Uit haar is de Messias geboren. In den gewonnen gang van het leven moge de man het kind, dat straks geboren wordt, verwelken, maar de vrouw draagt het, uit haar wordt 't geboren, aan haar borst gevoerd. Bij alles wat de geboorte van 't kind des menschen betreft, treedt de man in de schaduw, en is de vrouw degene op wie aller zorge zich richt. De engelen begroeten Maria als de gezegende onder de vrouwen. Zij was de vrouw aan wie de hoogste eere te beurt viel, den Koning van het Godsrijk in haar schoot te dragen, en uit haar eigen vleesch en bloed het vleesch en bloed, waarin Immanuel zou optreden, af te scheiden. En die moeder bij de Kribbe staat met haar, die moeder aller menschenkinderen in het paradijs was, in recht streeksch verband. Ze was een dochter Eva's, haar vrouwelijk wezen ontleende ze aan de vrouw die in het paradijs den man verleidde. In het paradijs de vrouw uit wie het kwaad opkwam, in Bethlehem de vrouw uit wie het heil daagde. Juist zoo als 't bij Jesaja voorspeld werd: „En maagd zal zwanger worden en een zoon baren, en die staat zal zij „God met ons“!

Zoo staat altoos weer de vrouw op den voorgrond. De vrouw de eerste die bezweek, en uit de vrouw de Redder geboren. Niet op den sterken man richt satan zijn aanval, maar op de in heel haar natuur zwakkere vrouw. En als straks het heil daagt, blijft ook de man er geheel buiten, en volneemt zich de vervulling der profetie geheel in de vrouw. Daaruit, dat niet Adam het eerst bezweek, maar de zwakke vrouw, lag onze reddbaarheid en de aanleiding tot genade. En als de redding komt, blijft al wat sterkte heeft onder de menschen buitengesloten, en komt uit de zwakke vrouw om het heil te brengen, opdat de eere Godes en niet des menschen zij.

Niet een engel van Boven, neen, een „Zoon des menschen“ zou onze Redder zijn, en juist zoo als elk kind des menschen uit een vrouw geboren wordt, zoo ook moest het een vrouw zijn, die den Zoon des menschen uit haar schoot baarde. En hier is het mysterie. Men kan zich afvragen, waarom God Adam en Eva niet verdeed, om een nieuw menschenpaar te scheppen. Zich afvragen waarom God zelf satan niet verdeed, opdat hij ons geslacht niet verdierve. Zelfs zich afvragen waarom God door zijn Heiligen Geest Eva en met haar Adam niet van den val in zonde afhield. Maar dan vlucht bij dit mysterie de ziel in het Raadsbesluit teeng. De man viel door de vrouw, en uit de vrouw zou een kind des menschen opkomen, dat aan satan den kop verpletterde.

En die dubbele lijn, beide malen van de vrouw uitgaande, gaat heel de historie door. Het is altoos weer eenzijdig de vrouw, die de verleidster speelt, en anderzijds de vrouw door wie de Verzoening komt.

Ook onder mannen ziet ge de tegenstelling, maar toch onder de vrouwen teekent zich de scheidslijn juist veel sterker af. Van den eenen kant is het de vrouw, die de boze rol van Eva voortzet, zich in allerlei zonden van ongeachtigheid werpt, en den man er in medeleert. Maar ook van den anderen kant is het de vrouw, die het meest aan het teedere der religie gehecht is, haar kinderen in de vrees Gods opvoedt, haar man uit de wereld in het huizeel gezin poogt te trekken, en die, waar onder de mannen de vrees Gods te loor gaat, in haar stille kring de vrome traditie voortzet. Bij ons zien men dit nog zoo sterk niet, maar er zijn landen, waarin schier al wat man is de religie prijs gaf, en alleen de vrouw nog aan de vrees Gods vasthoudt. Naast de Eva's altoos ook de Maria's. „Zie de dienstmaats des Heeren, mij geschiedt naar uw woord!“

Zoo gaat ook bij dit ons naderend Kerstfeest opnieuw de ernstige roeping vooral tot de vrouw uit, dat ze zich afvraagt, langs wat levenslijn ze zich beweegt. Stelt vooral het Kerstfeest veel meer de vrouw dan den man op den voorgrond, dan heeft ook nu weer elke Christen-vrouw op te waken, en zich af te vragen, of het stempel op haar leven door Eva of door Maria wordt gedrukt. Van Eva die het verst van alle vrouwen van Jesus afstond, of van Maria die het innigst onder alle vrouwen aan Jesus verbonden was, omdat ze zijn moeder mocht zijn. En heerlijk zal ook nu de vrucht van ons Kerstfeest wezen, zoo alle vrouwen onder ons ook door dit Kerstfeest een nieuwen prikkel ontvangen, om in haar gezin en in heel haar levenskring voor Immanuel en voor den dienst van Jesus te ijveren.

Amsterdam, 17 December 1909.

Het rapport der deputaten door de Generale Synode benoemd inzake de predikantscontractanten, is dezer dagen aan alle Kerkeraden toegezonden. Om het hoog belang der quaestie nemen we het hier in zijn geheel op. Mogen we er tevens aan toevoegen, dat aan ieder, die een of meer exemplaren van het rapport wenscht te ontvangen, b. v. een kerkeraad voor zijn leden of gemeenteleden, het verlangde gezonden zal worden, wanneer hij vóór 25 December 1909 het daarvoor vereischte bedrag, tien cts per exemplaar, per postwissel of op andere wijze toezendt, met duidelijke en goed leesbare vermelding van het adres van den afzender en met bijvoeging van het woord „circulaire“ aan Prof. F. L. Rutgers, te Amsterdam, Keizersgracht 192. Wie dan binnen een tiental dagen het aantal exemplaren, waarop het gezonden bedrag hem recht geeft, soms nog niet ontvingt, bericht dit aan hetzelfde adres. Eventuele winst, die uit zulken verkoop mocht voortvloeien, zou natuurlijk ter beschikking zijn van de volgende Generale Synode.

Bij de Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland, in Augustus 1908 te Amsterdam gehouden, was een verzoek ingekomen van de Particuliere Synode van Zuid-Holland (Noordelijk gedeelte), waarin gevraagd werd: „dat de Generale Synode de noodzakelijkheid uitspreke van verbetering van de predikantscontractanten“ (Acta, art. 7, blz. 22, en art. 92, blz. 58).

De commissie, die over dit voorstel de Synode van advies had te dienen, gaf daarop, bij monde van Prof. Noordzij, het volgende rapport (Acta, bijlagen, blz. 236 vlg.).

Het is algemeen bekend, dat gedurende de laatste jaren schier allerwege voor verbetering van de levenspositie van ambtenaren, onderwijzers en anderen in het maatschappelijk leven is gezorgd. Dit werd voor een goed deel daardoor veroorzaakt, dat belanghebbenden niet moede werden hunne klachten te doen hooren en op het minder gewenschte van hunne positie het oog te vestigen.

Het moet echter tot eer van de Dienaren des Woords gezegd worden, dat deze zeer weinig, om niet te zeggen niets over hunne financiële positie schreven, alhoewel daarvoor ongetwijfeld gegronde reden zou geweest zijn. Bovendien, daar het ambt van een Dienaar des Woords zoo hoog staat, overmits hij ambassadeur is van den Koning der Kerk — komt het uwe Commissie noodzakelijk voor, dat de Generale Synode uitdrukkelijk verklaart, dat de contractanten der predikanten verbeterd moeten worden. Op bijzonderheden uit het werkelijke leven van sommige Dienaren des Woords zullen wij niet ingaan. Er zijn tranen gestort, er zijn zuchten opwaarts geresen tot den Heere Zebaoth!

Indien de Kerken in deze beter hare roeping verstaan, zal dit niet zonder zegen blijken te zijn voor haren geestelijken welstand. Gods Woord wijst daarop ondubbelzinnig.

Een ernstig woord tot de Kerken kan en zal, onder den zegen des Heeren, er toe leiden, dat een zekere misstand in zake de tractementen worde weggenomen, die nu tot veel zorg en ellende aanleiding geeft.

Het is uwe Commissie er niet om te doen, arme Kerken in het gedrang te brengen. Deze kunnen zich op de Classe beroepen. Maar wel hoopt uwe Commissie, dat de meer met stoffelijke goederen gezegende Kerken tot het besef zullen gebracht worden van hare dure verplichting in deze.

Verder dan een algemeene uitspraak zou uwe Commissie niet willen gaan, en zij ontwaart dan ook een regeling in bijzonderheden, als door de Classe Woorden gewild, aan te bevelen. De toestanden loopen daarvoor ook te veel uiteen.

Uwe Commissie adviseert u derhalve tot het volgende:

1. de Generale Synode welke de Kerken ernstig op, in de tractementen der predikanten verbetering te brengen; en

2. de Generale Synode bringe deze opwekking in missive ter kennis van de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Geheel overeenkomstig dit advies is toen tot het daarin voorgestelde door de Synode besloten (Acta, art. 92, blz. 58). En in hare laatste zitting zijn voor de uitvoering van dat besluit als deputaten aangewezen: Prof. Rutgers, Prof. Noordzij en onderling Van Muiswinkel (Acta, art. 134, blz. 80).

Het gevolg geven aan die opdracht is, ook nadat de bovenvermelde Acta der Synode in Januari j.l. openbaar gemaakt zijn, door allerlei omstandigheden, o.a. door herhaalde ongesteldheid van een der deputaten, nog een tijdlang vertraagd. Thans wordt er door dit schrijven aan voldaan. En wanneer dan vervolgens door de Kerken, die het ontvangen, inderdaad erkend wordt, dat het op Gods Woord is gegrond, dan mag zeker gehoopt, ja vertrouwd en verwacht worden, dat een herinnering aan den eisch van Gods Woord niet alleen met instemming zal gehoord worden, maar dat de Kerken zich ook zullen opmaken om „daden des Woords“ te zijn.

Wat nu is de eisch van Gods Woord, met betrekking tot het levensonderhoud van de kerkedienaren, die geroepen zijn tot den dienst des Woords en der Sacramenten en die zich daarom geheel daaraan toewijden?

Kort uitgedrukt, komt die eisch hierop neer, dat niet slechts voor de instandhouding van den kerkedienst in het algemeen, maar ook bepaaldelijk voor het onderhoud van de Dienaren des Woords, de leden der gemeente te zorgen hebben, en dat dus op elk hunner de verplichting rust om, in evenredigheid met zijn welstand, van de stoffelijke gaven, die de Heere hem voortdurend geeft, steeds het nodige voor dat doel beschikbaar te stellen.

In den tijd der Oude bedeling, toen de gemeente des Heeren niet slechts tot Israël behaald was, maar ook tevens met dat volk, als Gods volk, geheel samenviel, was die eisch zelfs opgenomen in de wet, die door Israels Koning aan zijn volk was gegeven. Het gehele volk moest de priesters en Levieten onderhouden; en doordat ook was voorgeschreven, dat dit geschieden moest door de daarvoor op te brengen tienden en eerstelingen en offers, was het onderhoud van de kerkedienaren zoo geregeld, dat het eenzijdig evenredig was aan de welvaart en dus aan de draagkracht des volks, en anderzijds verband hield met de grootte des gezins van iederen kerkedienaar, terwijl het dan voorts in staat stelde om, wel

niet overdadig of weelderig, maar dan toch behoorlijk te leven.

Nu zijn de formele bepalingen, die te dien aanzien in het Oude Testament voorkomden, zonder twijfel thans geen gebiedend voorschrift meer. In den tijd der Nieuwe bedeling, nu de gemeente des Heeren niet meer met dat één volk vereenselvigd is, staan we niet meer onder de wet, die voor Israël gold. Maar daaruit volgt volstrekt niet, dat die wet ons nu niets meer zou te zeggen hebben, en dat persoonlijke willekeur daarvoor in de plaats zou mogen komen. Aan de onveranderlijke waarheden, die in de genoemde bepalingen een tijdelijke toepassing vonden, zijn we altijd gebonden, ook nu nog. Ook door ons moet erkend worden, dat „de aarde des Heeren is, met al hare volheid“, dat dus al het onze eigenlijk den Heere toekomt, naar wiens wil en ordinantie we het dus ook te gebruiken hebben; en dat gedeelte van dat goed Hem weer moet zijn toegewijd, ten behoeve van zijn dienst, dien Hij op de aarde instelde; en dat dit gedeelte dan niet gierlijk moet berekend worden, maar degenen, die „het Evangelie verkondigen“, moet in staat stellen, om ook inderdaad „van het Evangelie te leven“.

Daarom wordt van die verplichting in het Nieuwe Testament dan ook geenszins gewogen. Veelmeer wordt zij op vele plaatsen niet slechts aan de gemeente voorgedragen, maar zelfs met bijzonderen nadruk bij haar aangedrongen.

Opmerkelijk is te dien aanzien reeds de laatste, waarmee Christus de twaalfen, en later ook de zeventig, uitzond om te prediken. Zij mochten met de geestelijke goederen, die zij zelve uit genade ontvangen hadden en die zij nu aan andere hadden uit te deelen, gezamenlijk handelen, gelijk men doet met stoffelijke arbeidsproducten, die met geld te taxeren zijn en die dan naar hunne waarde verkocht worden; alsof „de gave Gods door geld verkregen werd“ (Hand. 8: 20). Integendeel, tot hen werd gezegd: „gij hebt het om niet ontvangen, geeft het om niet“ (Matth. 10: 8). Zelfs werd daaraan nog toegevoegd, dat zij ook zelve voor hun onderhoud niet te zorgen hadden. Integendeel, zij moesten niets op den weg medenemen. Maar dat alles werd toen verklaard en gemotiveerd door de verzekering, dat degenen, die bereid zouden zijn hen te ontvangen en hun woord te hooren, het niet om niet zouden ontvangen; „want de arbeider is zijn voedsel (of: zijn loon) waardig“ (Matth. 10: 10; Luk. 10: 7). Dat de Evangeliepredikers onderhouden werden door degenen onder wie zij arbeiden, is dus, naar het woord des Heeren, een regel, waarvan de opvolging van die spreek, althans bij „tonen des vredes“, die door Gods genade „waardig zijn“, Evenals ook de Heere zelf, in den tijd dat Hij met zijn apostelen het land doorging, onderhouden is geworden door geloovigen, die „hem dienden van hunne goederen“.

In de Apostolische brieven is dit vervolgens, als een altijd geldende regel, aan de Christelijke gemeente zoo sterk mogelijk ingeprent.

Wel hebben in den eersten Christentijd alle kerken nog niet aanstands naar dien regel gehandeld. Zelfs heeft de Apostel Paulus bij zijne apostolische werkzaamheid ook wel eens door eigen handenarbeid in zijn onderhoud moeten voorzien: te Thessalonica (2 Thess. 3: 8, 9), te Corinthe (Hand. 18: 3) en te Ephese (Hand. 20: 33—35). Maar dat was in buitengewone omstandigheden, bij de eerste formatie van kerken uit bekeerde heidenen, of wel om persoonlijke lastering door dwaalleeraren te voorkomen. En wel verre, dat Paulus den gewonen regel daarmede ook maar eenszins zou hebben willen ter zijde stellen, heeft hij juist integendeel daaraan aanleiding genomen, om dien regel met des te meer nadruk bij de kerken aan te dringen.

Toen hij aan diezelfde Corinthiërs, in wier midden hij om niet gearbeid had, later schreef, heeft hij niet nagelaten, ook deze zaak ter sprake te brengen, om hen nog eens ernstig te wijzen op den Goddelijken eisch, waaraan zij te zijnen aanzien niet voldaan hadden. (1 Cor. 9: 7—14).

Wie dient ooit in den kring op eigene bezoldiging? Wie plant een wijngaard, en eet niet van zijne vrucht? Of wie weidt een kudde, en eet niet van de melk der kudde?

Spreek ik dit naar den mensch? Of zeg ik de wet dit niet? Want in de wet van Mozes is geschreven: Gij zult eenen dorschenden on niet misluiden. Zorgt ook God voor de osen? Of zeg ik dat ganschelijk om onzentwil? Want om onzentwil is dat geschreven; overmits die ploegt, op hope moet ploegen, en die op hope dorscht, moet zijner boe deelschting worden.

Indien wij ulieden het geestelijke gesmaad hebben, in het eene groote sake, zoo wij het uwe, dat lichamelijke is, maaken?

Indien anderen dezen macht over u deelachtig zijn, waarom niet veel meer wij? Doch wij hebben deze macht niet gebruikt, maar wij verdragen het alles, opdat wij niet enige verandering geven aan het Evangelie van Christus.

Weet gij niet, dat degenen, die de heilige dingen bedienen, van het heilige eten; en steeds bij het altaar zijn, met het altaar deelen? Alsof heeft ook de Heere geordineerd, dat degenen die het Evangelie verkondigen, dat zij van het Evangelie leven.

Zelfs heeft de Apostel in een volgend brief zelfs, voor zooveel noodig, verontschuldigd, dat hij, in den tijd dat hij onder hen werkte, voor gebrek was bewaard gebleven door het aannemen van bezoldiging met andere gemeenten, die hij vroeger gediend had; hiervan schrijvende, op een wijze die wel geschikt was om de conscientie te raken (2 Cor. 11: 7—12).

„Heb ik zonde gedaan, als ik mijzelf veronder heb opdat gij zoudt verhoofd worden, overmits ik u het Evangelie Gods om niet verkondig heb?“

Ik heb andere gemeenten beroofd, bezoldiging van haar nemende om u te bedienen; en als ik bij u tegenwoordig was en gebrek had, ben ik niemand lastig gevallen.

Want mijn gebrek hebben de broeders versuld, die van Macedonische kwamen; en ik heb mijzelf in alles gehouden zonder u te bezwaren, en zal mij nog alsoo houden.

De waarheid van Christus is in mij, dat deze room in de gewesten van Achaïe aan mij niet zal verberdend worden.

Waarom? Is het, omdat ik u niet liefheb? God weet het. Maar wat ik doe, dat zal ik nog doen, om de oorzaak af te snijden degenen die oorzaak hebben willen, opdat zij in hetgeen zij roemen, bevonden mochten worden gelijk als wij.“

En desgelijks (2 Cor. 12: 13):

„Want wat is er, waarin ik minder geweest zijt dan de andere gemeenten, anders, dan dat ik zelf u niet lastig ben geweest? Vergaet mij dit ongelijk!“

Inderdaad is de leerling, die Gods Woord op dit punt ons geeft, zoo uitvoerig dat zij niet kan worden misverstaan, en zoo ernstig dat zij

door geloovigen niet als een bijzaak kan worden ter zijde gesteld.

Ja, de Schrift gaat zelfs nog iets verder. Zij bepaalt zich niet tot leeren en vermanen, maar zij waarschuwt ook tegen ongehoorzaamheid, door te wijzen op het eigenlijke karakter van zulke zonde en op de gevolgen, die daaruit voor de gemeente moeten voortvloeien. Tegen over menschen kan men zulke nalatigheid nog op allerlei wijze verontschuldigen; maar tot hen, die er niet aan denken dat zij hier met een Goddelijke roeping te doen hebben, geeft de Apostel zijne vermaning met een bijvoeging van ontzettenden nadruk (Gal. 6: 6—8):

„En die onderwezen wordt in het Woord, deelde mede van alle goederen dengene die hem on derwijst.“

Dwaalt niet; God laat zich niet bespotten; want zoo wat de mensch zaait, dat zal hij ook maaien.

Want die in zijns zelfs vleesch zaait, zal uit het vleesch verdelven maaien; maar die in den geest zaait, zal uit den Geest het eeuwige leven maaien.“

Wel terecht zegt Calvijn, in de preek die hij over dezen tekst gehouden heeft, dat „dit woord [nl. vs. 7], ook al is het kort, ons toch moet doen beven, niet minder dan wanneer we een zwaren donderslag hoorden of den bliksem bij ons zagen neerlaan“. Immers (zoo wordt in diezelfde preek in bijzonderheden door hem aangewezen) het noemt de nalatigheid van gemeenteleden tegenover de predikant kortweg een bespottig van God, daar men dan doet alsof men door de uitvluchten, die men tegenover de menschen en tegenover zichzelf gebruikt, ook God wel misleiden kan. Het verzekert ons, dat God Zich dat niet laat aandoen, maar ook te zeer sake zijne ordinantie handhaaft, volgens welke de oogst aan de zaailing beantwoordt. En het waarschuwt dan de gemeente, om zich niet te laten bedriegen door „de lissigheid van Satan“, die terwijl hij voor „zijne eigene dienaar“ goed zorgt, er steeds „op uit is, om de kerke Gods van goede herders en leeraars te berooven, wanneer men maakt, dat zij als het ware worden uitgehongerd“.

Inderdaad, sterker, dan het in dit Schriftwoord geschiedt, kon de zaak wel niet worden aangedrongen.

Voor iedere kerk, die zich inderdaad aan Gods Woord onderwerpt, kan dus geacht worden vast te staan, dat zij voor het levensonderhoud van den predikant, die aan haar verbonden is, heeft te zorgen.

In den eersten Christentijd kon er uit den aard der zaak hiervoor nog geen vaste regeling gemaakt worden; evenmin als dit later geschiedde kon in tijden van vervolging en verstrooiing. Maar het zal, althans voor Gereformeerde kerken, wel geen betoog behoeven, dat dit anders is, wanneer de kerk in gerusten en geordenden toestand is; en dat ook te dezen aanzien goede regeling aldan niet slechts mogelijk maar ook tevens gewenscht en zelfs noodig is. Er moet dan gezorgd worden voor de bepaling van een vast predikantscontractement.

En wanneer we dan vragen, hoe die bepaling zijn moet, laat de Schrift ons waarlijk niet in verlegenheid. Wat zij op een groot aantal plaatsen te dien aanzien leert, is zoo eenvoudig en zoo duidelijk, dat voor elke tijd, en voor elke kerk, en voor elke toestand, de toepassing gemakkelijk is te vinden.

Niet alsof hier een bedrag zou zijn aan te geven, dat voor alle kerken gelijkelijk zou zijn vast te stellen, of dat althans gelden kon voor de kerken die op een bepaalden tijd in hetzelfde kerkverband staan. Daarvoor zijn de toestanden veel te verschillend, zoowel plaatselijk, ten aanzien van de levenswijze die te volgen is, als persoonlijk, ten aanzien van de grootte van het gezin dat te onderhouden is. Wie tusschen alle predikantscontractementen een schijnbaar gelijkheid zou willen, zou juist daardoor de grootste ongelijkheid in het leven roepen. De bepaling, die dan zou te maken zijn, zou bovendien voor verre de meeste gevallen te laag worden gesteld worden, terwijl zij tevens voor sommige gevallen hooger zou zijn dan strikt noodig was. En, wat eigenlijk op zichzelf reeds afdoende is, zij zou in het geheel niet beantwoorden aan den eisch der Schrift, die aan iedere gemeente oplegt, haren predikant zooveel te geven, als hij daar ter plaatse voor een eenvoudig burgerlijk leven noodig heeft, waaraan dan, wanneer hij een gezin heeft, is toe te voegen, wat hij noodig heeft voor het onderhoud zijner kinderen, zoolang deze nog niet voor zichzelf kunnen zorgen.

Dit nu zal in den regel voor iedere kerk door den kerkeraad wel kunnen beoordeeld worden, althans na gezet onderzoek en na ernstige overweging.

A's men dan op zulke wijze zich inderdaad rekenschap geeft van hetgeen voor de bepaling van het predikantscontractement de eisch van Gods Woord is, dan zal ook wel moeten erkend worden, dat in onze Kerken, althans op verre de meeste plaatsen, de bestaande toestand aan den eisch niet beantwoordt.

Het is zeker waar, dat uit den kring der predikanten zelve niet veel klachten worden openbaar gemaakt. Wat in soortgelijk geval op bijna ieder ander gebied thans voortdurend gezin en gehoord wordt, vindt op kerkelijk gebied gelukkig geen navolging. Maar de kiescheheid en bescheidenheid mag toch nooit een reden zijn om de zaak maar te laten rusten. Veelmeer moet zij door de Kerken zelf, juist daarom, des te meer worden ter harte genomen.

Onze Kerken staan dus thans voor de vraag, hoe in dezen misstand verbetering zou zijn aan te brengen; een vraag, die zij niet ontfikken mogen, maar die toch zeker gemakkelijker te stellen dan te beantwoorden is.

Inderdaad is het antwoord dan ook niet te vinden in onderscheiden plannen en denk beelden, die te dien einde wel eens zijn voorgesteld.

Door sommigen is gesproken van Staatshulp; van steun, die door de Overheid uit 's Lands schatkist aan den kerkedienst zou te verleen worden, zoo al niet om dien geheel te bekostigen, dan toch om een toelage te geven voor het predikantscontractement. Denklijk zou dit ook wel kunnen verkregen worden, al zou zulke toelage voor elke kerk slechts betrekkelijk klein zijn. Maar, ook nog afgezien van de principieele bezwaren, die uit onderscheiden ooppon tegen zulke verhouding tusschen Overheid en Kerk zijn in te brengen, zou van een dergelijke hulp toch niet eens een wezenlijke verbetering te wachten zijn. Immers leert de geschiedenis, dat bij kerken een Staats-subsidie bijna altijd schadelijk werkt op de overtuiging der gemeente, zoodat zij dan ten slotte eigenlijk meer ten goede komt, niet aan de kerk of aan kerkedienaren, maar aan de gemeenteleden zelve. En voorts zou een Rijkstoeleage aan onze Kerken, ten behoeve van hare predikantscontractementen, thans onvermijdelijk het karakter hebben van

eene vrije gift. Het zou eene uitkeering zijn, die niet uit verplichting maar uit welwillendheid verleend werd, en waarvan de aanvaarding dus eene prijsgeving zijn zou van ons recht, om beschouwd te worden als de voortzetting onzer oude Gereformeerde Kerken. Dat recht hebben we te handhaven, ook met betrekking tot gebouwen en bestellingen en inkomsten. We moeten dat doen, ook en zelfs allereerst in het geestelijk belang onzer Kerken. En we doen het dus, ook al weten we, dat de rechtsbeschouwing en dienengevolge de rechtspraak, die te dien aanzien sedert lang hier te lande geldt, in afzienbaren tijd wel niet zal veranderen. Dit stoffelijk verlies hebben we te dragen, met al zijne gevolgen. Ook met dit gevolg, dat in onze Kerken, zonder hulp van buiten, zelve te zorgen hebben voor de kosten, die er aan den kerkedienst verbonden zijn.

Daarvoor rust de zorg op iedere kerk, met betrekking tot haren eigen kerkedienst, en dus ook met betrekking tot het traktement van den Dienaar des Woords, die bepaaldelijk aan haar is verbonden. Natuurlijk wordt hier niet door uitgesloten, dat arme Kerken door de meermogende geholpen worden. Dit geschiedt dan ook nu reeds, tot op zekere hoogte, door de daarvoor bestaande kassen van Classen en van Particuliere Synoden, en voorts door de Algemeene kas voor hulpbehoevende Kerken. Maar hoezeer die hulp te waardeeren is, zij is toch, zooals ieder wel weet, steeds betrekkelijk klein, vergeleken met den steun, die zoo noodig zijn; en zoo ons bijna geheel in den strek laten, wanneer we die thans ook nog wilden ieroepen voor een bijna algemeene verhooging van de predikantscontractementen. Immers in dat opzicht hebben bijna alle Kerken een tekort; en plaatsen, waar men daarvan geen last heeft, zijn er in ons kerkverband niet veel. Ook van onze grootste gemeenten geldt ten volle, dat het niet vele rijken en edelen zijn; en hoe talrijk die gemeenten ook zijn, of eigenlijk juist daarom hebben zij jaar op jaar groote moeite, om bij de versorging der belangen, die bepaaldelijk aan haar zijn toevertrouwd, ook met name bij de onderhouding van haren kerkedienst, een tekort te voorkomen of wel aan te suiveren. Daarvan mag nu zeker niet het gevolg zijn, dat de Christelijke mededeelzaamheid jegens andere Kerken niet meer zou beoefend worden. Maar wel volgt er uit, dat van de ondersteuningskassen, die min of meer algemeen zijn, de gewenschte verbetering van de predikantscontractementen niet te wachten is.

Waar men dit wel inzag, is meê soms op de gedachte gekomen, om de verbetering van de predikantscontractementen te verkrijgen door besloten van kerkelijke vergaderingen, waardoor dan zou bepaald worden, dat het daarvoor noodige bedrag naar een billijken maatstaf over alle Kerken zou zijn om te slaan, en dat aan de Kerken zou zijn opgelegd, het bedrag, waarvoor zij waren aangeslagen, aan de bestaande kassen voor hulpbehoevende kerken, of aan een op te richten algemeene kas jaarlijks uit te keeren. Dit schijnt zeker zeer eenvoudig, als wanneer men op maatschappelijk gebied elke armoede zou willen uit de wereld helpen, en dan ook eene wet waarbij de belastingen zoo verhoogd werden, dat de opbrengst voldoende was om aan iedereen een behoorlijk inkomen te verzekeren. Dat dit echter voor de maatschappij niet gaan zou, en zelfs niet zou kunnen of mogen beproefd worden, zal in onze kerken wel door ieder erkend worden. Maar op kerkelijk gebied zou het zeker nog veel minder aan den eisch des rechts beantwoorden, daar kerkelijke vergaderingen in bevoegdheid en macht met de Overheid niet gelijk staan. De verplichting tot onderhoud van den Dienaar des Woords rust geheel op de Kerk, aan wier dienst hij bepaaldelijk is verbonden. Daarvoor wordt nu zeker niet uitgesloten, dat er Kerken zijn, die, om aan die verplichting te voldoen, hulp ontvangen van andere Kerken. Zulk een hulpbetoon is gedurig noodig, en waar het kan verleend worden, is het zelfs Christelijke roeping, naar den regel der Schrift (Gal. 6: 12): „Draagt elkanders lasten“. Maar dit geschiedt dan uit Christelijke liefde en mededeelzaamheid jegens zusterkerken; het is geenszins eene uitkeering, tot welke men rechtens zou verplicht zijn, en die dan door anderen zou kunnen bepaald en vervolgens opgelegd worden. Tot het nemen van besluiten, die daartoe strekken zouden, hebben onze Classen en Synoden dan ook geen bevoegdheid. Immers zijn die vergaderingen bij Gereformeerde kerken geen bestuurscolleges, die als zoodanig eene eigene macht over de Kerken zouden hebben, maar alleen vergaderingen van de Kerken zelve, waarin deze hare eigene macht bijeenbrengen, en dan nog niet eens hare gansche macht, maar slechts een bepaald gedeelte; en wanneer nu ieder van die Kerken op zichzelf iets te zeggen heeft over de geldmiddelen eener andere kerk, kunnen zij gezamenlijk te dien aanzien evenmin eenig zeggenschap hebben. Wel hebben alle Kerken, die zich bij het kerkverband aansluiten, als zulks blijven doen, zich juist daardoor verbonden, een evenredig aandeel te dragen in de kosten, die dat kerkverband uit den aard der zaak nu eenmaal medebrengt, d. w. z. in de kosten der meerdere vergaderingen met hetgeen deze voor hare werkzaamheid noodig hebben. Maar andere uitgaven kan eene meerdere vergadering aan plaatselijke Kerken niet opleggen; en indien zij voor andere uitgaven een besluit neemt, tot welks uitvoering bedragen van de Kerken noodig zijn, dan is zulk een besluit altijd min of meer voortwaardelijk: de uitvoering is dan altijd eenigzins afhankelijk van het al of niet medewerken der plaatselijke Kerken zelve, die, ook bij collecten voor gemeenschappelijke belangen, nooit verplicht kunnen worden een zeker vooraf bepaald bedrag daardoor bijeen te brengen. Reeds om die reden, ook op afgezien van allerlei andere gronden, is dus tot verbetering van de predikantscontractementen ieder plan, dat op zulke onaanneemelijke en ook onuitvoerbaar.

(Slot volgt.)

Een dogmatisch geschied?

XII.

Zoo blijkt dus, dat de verklaring en door de Roomsche Kerk in door nieuwere uitleggers van I Petrus 3: 18—20 gegeven, niet alleen niet de woorden van den Apostel zelf in strijd is, maar ook door het verband wordt uitgesloten. Lauterburg in het artikel over Christus' hellevaart in Herzog's Realencyclopaedie 3e uitgave erkent dit volmondig. „Deze thans zoo geliefte verklaring, zegt hij, wordt gedrukt door het bezwaar, dat op deze wijze geen bevredigend verband te verkrijgen is. De parallel, die de Apostel trekt tusschen den zondvloed en den tegenwoordigen tijt, is, dat toen (water) zijn gedoopten, zo zijn geworden vlak daaraan voortgrond ha ook was toeg den zondvloed“.

Lauterburg verklaring voert is. Hij wijst in zijn tweede 4 en 5 eerst de gezondigd maar die in overgegeven l duisternis, om worden,“ terw wordt, dat God gespaard, maar gerechtigheid, als Hij den der goddeloos II Petrus 2: 4 woe eerst van de ge daarna van den woorden als in gebruikt. De „waarvan in I Pet daarom dezelfde Apostel in zijn God ze in de gevende aan „Daarvoor zou l het woord geest, nooit gebruikt v die steeds zielen zou overal de Christus naar c heengegaan om strekt niet om h terburg, maar di oordeel aan te triumfeeren doo dooden.

Hoe aannem schijne, toch st zwaren. Immers uitdrukkelijk ge ten ongehoorzaam van Noach, daa nemen, dat de den zondvloed h die zondvloed stion, waarvan Lauterburg trach tlijkheid te redder fabel weer op te die legen Gods der menschen zic engelen zouden g vermenging zoudt zijn, en door de v ging, zou al de waover de som Maar de Schrift j niet in Genesis, 6 vóór den eersten Paradijs. Bovendien ons leert aangaan de mogelijkheid v vermenging met d uit. Zij zijn geest huwelijk genomen II Petrus 2: 4 woe niet met den zond De Apostel, die in zijn dagen h wijst daarbij op u uit de geschiedenis, kelijk dat oordeel vs. 4, wijst hij o gevallen engelen op het oordeel G menschen voor den in vs. 6 op het o en Gomorrah. E rechtstreeksch ver delging van Sodei zondvloed, evenm tusschen den zondv len. De drie voe zich zelf.

Ook de opmerk het woord geest al gebruikt worden, de afgestorvenen, de algemeene aanduidi heeft en wordt daa mer, ook voor de zooda o. a. blijkt zijt gekomen tot G en de geesten der Oek uit andere pla Lucas 24: 37, 39 opelen bij t zien stande eerst „mee zagen,“ waarop Chr nij aan en ziet, wa vleesch en beenen, heb“; waar het wo een engelverschijn verschijning van e de Phariszen in H zegen: „wij vinde menschen, en indien tot hen gesproken, God niet strijden,“ d en engel juist onder. Moet op deze groi Lauterburg afgekeu gaat teil de verklar van en door de Soc de Groot e. a. nage ten in de gevangen een uit Christus' da van het ongeloof ge te verlossen zou Ch standing de apostele om hun het Evange dat zou de Apostel zegt, dat Christus h „geesten in de gewi Dat deze verklaring wel geen uitvoerig toch, dat het woer vende menschen kon er staat uitdrukkelijk